

Sås i sensommeren for vinter- og forårshøst. Opr. Bingenheimer Saatgut. **KI(F) HO(F)**

Havemælde, grøn, "Harres Mælde" (*Atriplex hortensis*). **FS478** Meget gammel familiesort fra Sønderjylland. Meget frodig med overraskende store, lækre vaflede grønne blade. Blev traditionelt sået sent efterår, og får da meget tidligt høstklare blade. **KI(F); IJ(F); HO(F)**

Havemælde, rød (*Atriplex hortensis* (?) var. *rubra*). **FS040**. Der er tiltagende usikkerhed om hvilken art den (evt. de) rødbladede mælder egentlig tilhører. Vi har intet andet navne end dette til den. Denne stammer fra K.P. ved Ribe for 10 år siden. Dekorativ spinatgrøntsag, der sår sig selv. **BS(F); IJ(F); ML(F); HO(F)**

*"Lille Næstved Skole". **FS042** Almindelig grøn havemælde, meget fin kvalitet. I forsøg hos NO den bedste i forhold til "svensk grøn" og "lollandsk", idet den går senere i blomst og er lavere og mere busket i væksten. **BK(F); NO(F)**

"Nis Nørregårds spinat". **FS603** Meget fin kvalitet. Meget store blade, derfor stort udbytte. Har en god smag. **HO(F) NB:** Vi efterlyser nye adoptanter - kontakt IJ (udbyderlisten).

"Sonja Jessen" **FS637** Meget gammel sønderjysk familiesort, går tilbage til mindst 1920'erne i Tønder. Familien spiste den altid i mælkestuvning med stegt flæsk til. Da fryseboksen kom, begyndte familien også at fryse den til vinteren. **RT(F)**

Vinterkarse (*Barbarea verna*). Mørkegrøn bladrosset. Vintergrøn, kan høstes en stor del af året. Planten sår sig selv. Handelssort fra GB, via LT. **BS(F); KI(F)**

Vinterkarse, brogetbladet (*Barbarea verna* (?)). Som ovenstående, men med hvidbrogede blade. Opr. Anemette Olesen. **BS(F)**

Rodfrugter

Knoldfladbælg (*Lathyrus tuberosus*). Plante med spiselige og velsmagende knolde. Er vanskelig, fordi den er vanskelig at få etableret, mens den på den anden side siges at kunne blive et ukrudtsproblem. Personligt har jeg kun lige kunnet få denne plante til at overleve, men i år er den blevet pæn, og blomstrer dejligt med kønne røde blomster. Og der kommer frø i år. Den er indsamlet fra en (nu vistnok død) bevoksning af arten på Slettebjerget i Hillerød. Hvordan den er kommet dér får stå hen i det uvisse. Sandsynligvis forvildet fra dyrkning i de nedlagte kolonihaver. **NC(F); JK(F)**

Kørvelroe (*Chaerophyllum bulbosum*). Frøene modner i september, skal sås straks på blivende sted. Hvis frøene gemmes til foråret, skal de kuldebehandles inden såning. Oprindelse: Impecta. **IN(F)**. Mollys erfaring er, at det er vigtigt for kørvelroen at stå fugtigt. Opr. frø fra Frankrig. **MH(F); SH(F)**.

Rapunselklokke (*Campanula rapunculus*). Henrivende klokkeblomst, ca. 50-70 cm høj med et utal af bittesmå blå klokker. Den sår sig selv flittigt og er et dejligt indslag i både blomster- og urtebede. I gamle dage spiste man rødderne i lighed med ensidig klokke. Kan sås nu eller til forår, den skal nok komme! Opr. Suffolk Herbs. **IN(F)**

Rodcikorie (*Cichorium intybus*) 'De Bruxelles', 'Witloof'. 2-årig, danner bladrosset første år. Bruges i vore dage mest til bladsalat, men får en kæmpe stor rod, tidl. anvendelse: kaffeerstatning, er også blevet spist bagt i ovnen. Der er enkelte opskrifter på Frøsamlernes forum – og vi efterlyser kulinariske erfaringer! Planten kan blive op til 2 meter høj, **MEGET** flot, blomsten en anelse lysere end alm. vild cikorie. Opr. Runåbergs Frøer. "I gamle Samsø-skrifter har jeg fundet historien om en tjenestepige, der gik til købmanden for at bytte smør og æg mod cikorierod, så man har jo virkelig brugt den. Her på Samsø er der også en lokalitet der hedder Cikorierenden." **IN(F)**

Løg

Kepaløg (*Allium cepa*) og nærtstående

Spørg altid om prisen for løg (hvis ikke frø).

'Skalotteløg usn1' (*Allium ascalonicum*).

Blomstrer med hvid blomst og danner aflange spiselige løg. Denne sort stammer fra Dansk Iris- og Liljeselskabs frøliste og har mest været dyrket for de smukke blomsters skyld. Men hele planten er spiselig. **LH(F)**

Amish Onion (*Allium cepa* var. *proliferum*?)

Et etageløg, der også har løg under jorden, størrelse som skalotteløg. Fra P. Wiebe i NL. **SH(V)**

Etageøg fra Norge (*Allium cepa* var. *proliferum*). **FS456** Øyvind har fundet denne etageøg forvildet fra tidligere dyrkning i Norge. Sorten har nogle usædvanligt store og flotte topløg. Det ser ud til at den under danske forhold er en livskraftig og flot etageøg, men ikke nær så stor som under frodige norske forhold. Er der andre der har erfaringer med den, hører vi gerne! **NC(V)**

*Etageøg, (*Allium cepa* var. *proliferum*). For enden af de lange, saftige, hule stilke dannes de små røde løg, der kan bruges som skalotteløg, og som er specielt fine til syltekrydderi, pga. den kraftige aroma. Etageøg er tidligt fremme om foråret og kan da bruges som purløg. Fra min mors have i Ulsted. **GO(V)**

'Krogh familiens skalotteløg.' **FS522.**

Slægtsskalotte. Godt udbytte og fin holdbarhed. **AB(V)**

Hvidløg (*Allium sativum*)

Hvis ikke der står andet, er det oftest en blanding af fed og topløg. Spørg om prisen.

"Aleksander Tjetanov". Slangehvidløg, Marbled Purple Stripe gruppen. Modner sent. Dyrket af Aleksander og Tamara i deres datcha i Irkutsk, Sibirien. De fortalte at det er et meget stærkt hvidløg, som de har dyrket i mange år. Hvor mange har de glemt, men de har ikke altid haft det. De lægger fed eller topløg 10 cm dybt i oktober. Aleksander mener det er vigtigt at forny sorten ved at sætte topløg med fire til fem års mellemrum, så får man de største hvidløg. Modtaget af Aleksander december 2008. **SH(V)**

"Estisk rød" Slangehvidløg (*Allium sativum* var. *ophioscorodon*). **FS010** Kraftig hårdnakket sort. Hele toppen med små yngleløg kan plantes og bliver til en klump små og lidt større hvidløg, der kan høstes løbende det meste af året. Hvis fed lægges om efterår får man ret store løg med kun 4-6 fed pr. løg - en fedstørrelse der ikke er social dagen efter! Fra marked i Tallinn. **NF(V); GO(V); AS(V); ML(V)**

'Inchelum Red'. **FS435** Softneck med store, flotte hvidløg af artiskok-typen. Stammer fra Colville indianer reservatet i Inchelum, Washington, USA. Medium stærk smag. **LT(V); AS(V)**

Lettisk. Store hvidløg med meget store fed (næsten lige så store som Estisk Rød). Fået fra Stefan Haase fra SESAM. Fed. **NF(V)**

**"Marija Sviatova".

Flettehvidløg, Silverskintype, fra Marija Sviatova i Sludjanka, Sibirien. Sættes traditionelt i april og høstes i august. Vi må se om vores lyse sommernætter tillader denne dyrkningsform. Tilbage i 1993 så jeg dette hvidløg første gang, nu er det lykkedes at få det med til Danmark. Da Marija pga. alder solgte sin datcha, overtog datteren hvidløget. Det er ikke stort, men regnes for særligt delikat. Kan også sættes efterår. **SH(V)**

Mønske Slangehvidløg. Hårdnakket hvidløg med god vækst. Minder om Rød Estisk, men er helt hvide. Oprindelse ukendt, men jeg har dyrket dem i hvert fald i 15 år, altid med godt resultat. Løget bliver større, hvis blomsten fjernes. **AB(V)**

'Persian Star'. **FS438** Slangehvidløg. Type: Purple Stripe. Modner sent. Oprindelse Samarkand, via nederlandsk frøsamler 2008. Begrænset materiale. **SH(V)**

*Pyong Vang (Pyong Yang). **FS443** Slangehvidløg. Type: Asiatisk. Korte blomsterstængler og få store yngleknopper. Hylsterbladets næb opblæst som en ærtebælg. Oprindelse nær hovedstaden i Nordkorea, via nederlandsk frøsamler.. **SH(V)**

'Rebberg Knoblauch'. **FS009** (*Allium sativum* var. *ophioscorodon*). Slangehvidløg (hårdnakket). Hele toppen med små yngleløg kan plantes og bliver til en klump små og lidt større hvidløg, der kan høstes løbende det meste af året. Kun yngleløg. **BE(V-adoptant)**

*'Silver Rose'. Silverskin-type. Modner sent. Silverskin-typer kan også sættes tidligt forår. Danner små hvidløg. Kan holde meget længe på lager. Fra P. Wiebe i NL. **SH(V)**

*'Ävrö'. Slangehvidløg, måske af turbantypen. Fra Misterhults skærgård hvor den gror forvildet. Store løg med store røde fed. Opr. SESAM. **SH(V)**

Porre (*Allium ampeloprasum*, *Porrum* Group, og andre)

Babington's porreløg (*Allium ampeloprasum* var. *babingtonii*, *Allium babingtonii*). **FS188** Ligner elefanthvidløg i vækst og mild hvidløgssmag, og som denne beslægtet med porrer og ikke hvidløg. Vokser vildt kun ved kysterne på de britiske øer og Irland, hvor den er sjælden. Menes at være forvildet fra tidligere dyrkning på klostre. Kraftige, nemme planter der udover fed også laver enkelte små hårde yngleløg (bulbiller) ved bunden (kan sættes i blød og sås) plus en stor åben skærm med spredte lilla blomster (ingen frø) og flere store topløg. Spredt sig og kan bruges til permakultur. Opr. botaniker Bjørn Hjort. **BE(V) adoptant; AB(V);GO(V)**

'Carentan', "Evigheds/staudeporre". Ingen frø endnu, men deltager i landsmødet 21. september kan sandsynligvis få småplanter.

Elefanthvidløg (*Allium ampeloprasum* Ampeloprasum Group). **FS453** Væksten minder om hvidløg, men den tilhører en anden art. Væksten er svag især i starten, men til gengæld kan de give pænt store løg med en mild hvidløgssmag. Ligesom Babingtons porreløg danner elefanthvidløg bulbiller (yngleløg, der sidder udenpå selve løget), men de er svære at få til at spire. Erfaringer med at få bulbiller til at spire efterlyses! [Tab dem et sted i jorden og vent i nogle år, det skal nok lykkes! Red.] **AB(V)**

'Kathy'. **FS186** Vild porre. Lille, flerårig porretype. Visner om sommeren - spises om foråret. Der er tale om 2 sorter i blanding, siger MH, efter at have haft dem i blomst. Dette spørgsmål henstår stadig uafklaret. Den har været dyrket i Frøsamlerne i en længere årrække, ingen husker længere hvor den stammer fra. **KI(V)**

Øvrige

'Heritage Sweet White Multiplier' (*Allium cepa x fistulosum?*). **FS451** Hvidt løg med mange anvendelsesmuligheder. Kan dyrkes i permakultur. Yngleknopper laver små forårsløg, næste år deler løgene sig som skalotteløg. Det er et løg med mange muligheder, kan spises i alle stadier, både blade, topløg og skalotter. Dejligt til at spise rå, da smagen er sød. Laver man skalotteløg er de ikke særligt holdbare, men skal spises i løbet af efteråret. Oprindelse frøsamler i Wisconsin, USA. **KI(V)**

Sibirisk purløg (*Allium sp.*, kan være *Allium schoenoprasum* ssp. *sibiricum*). En lille løgart der bruges som purløg. To hylsterblade, hver blomst løftet op over de mange yngleknopper. Blomstrer i juli/august. Yngleknopper. Fra Dalsagercentrets daværende gartneri i Hirtshals. **GO(V)**

Skovløg/Rocamboleløg (*Allium scorodoprasum*). **FS563**. Gror vildt i Danmark. Meget dekorativ. Danner små grålige topløg med mild hvidløgssmag. Kun yngleløg. **BE(V)**

***Skovløg /'Bendelløk'** (*Allium scorodoprasum*). Disse skovløg stammer fra Homborsund fyr i Norge. Kom til Danmark via Søren Holt for nogle år siden. Homborsund fyr ligger på østkysten nord for Kristiansand. Stænglen med sin smukke blomsterstand kan blive ca. 125 cm i højden. Et dekorativt bidrag til et bed med lavt voksende planter. Den unge plante kan spises som porre. Kun begrænset antal. **AH(V)** Foto og beskrivelse kan hentes på:
<http://www.naturmuseum.no/fyr/ost/planter/bendellok.html>

Ærter

Winterkefe. FS 245 Navnet betyder "vinter-sukkerært". Meget speciel ært, der kan sås om efteråret (omkring eller lidt før 1/11) og overvintrer en almindelig dansk vinter som små spirer (!). Giver tidlige ærter - ca. 1/6 -, der er bedst spist som sukkerærter (med skal) som helt unge, da de med alderen bliver lidt beske/bitre.

Idas erfaringer i 2010-2011: Sået inde 15/11, sat i udestue i frostvejr efterhånden som de kom op. Plantet i haven 1/12 (frostvejr, sneen skrabet væk). Blomstrede først i maj, høstet sidst i maj (ca. 90% overlevelse). NB: Højden

2 ½ m! De tofarvede lilla blomster er så store som lathyrus. Ida har lavet en billeddagbog over forløbet, som kan ses på hjemmesiden. **JP(F); IJ(F)**

Korn

Stauderug (*Secale multicaule*). Mest brugt som grøntgødningsplante, overvintrende. Småfrøet rug. Kan med fordel sås til Sct. Hans, og slås eller afgræsses til efteråret. Opr. fra DLG, købt i 1991. **TN(F)**

*Ølandshvede. Vinterhvede. Opr. et udvalg i en Ølands-landsort. Ølandshvedemel har gode bageegenskaber og giver saftigt og aromatisk brød. Kan købes fra Aurion, hvis man vil smage før man dyrker. Kan evt. leveres i større mængder, halve og hele kilo. **EF(F)**

Frugt og bær

Æble (*Malus domestica*)

Podkviste leveres i januar til podning i februar.

Anna Grouleff. Lokalt æbletræ (frøplante). Navngivet efter den person, der sørgede for, at det blev bevaret. Har store gul-grønne æbler, der modner gule. Sæson: Okt.-nov. Æblet har god smag - benævnt "gammeldags". Træet er sundt (selvom modertræet er en ældre dame har det ingen sundhedsproblemer). Blomstrer med meget smukke og velduftende rosa blomster. **NC(V)**

Ellisons Orange. Krydret sommeræble med spændende smag. Stort, fladt og rødkindet. Pometet. **NC(V)**

Formand Jørgensen. Det er det første æbletræ, der springer ud om foråret, hvor det står med små, lyse, bølgegrønne blade mod træets kanelbrune stamme og grene, og det får masser af kønne æbleblomster. Æblerne er middelstore, grønne, senere svagt gullige. De modner i september og kan holde sig til jul. De er gode til frisk konsum med behagelig sommeræbleagtig smag, men de er også velegnede til madlavning. Til grød koger de ud på den rigtige, lidt klumpede måde. Træet i min have er omkring 100 år gammelt og stadig sundt og livskraftigt. Sorten indgår ikke i NGB / Pometets samlings. **JK(V); NC(V)**

Lisbeth Grouleff. Frøplante opkaldt efter finder. Muligvis bare det rødeste paradisæble,

med meget store flotte æbler. Har meget spinkel grenbygning. Podkviste er små, så det svære bliver at finde en meget tynd grundstamme. Evt. er okulering bedre. **NC(V)**

"Skovvang". Sommeræble. Modner gradvist over relativt lang tid med start medio august. Gulgrønt med kraftig rød kind med mørkerøde nister. Lille til mellemstørrelse. Lidt tør i kødet. Behagelig syrlig og god kraftig sommeræble-smag. Træet er selvsået og står ved Skovvang i Allerød, hvor vi håber det bliver stående, så der kan tages podkviste. **NC(V)**

Villa Pax's Sommeræble. Et af de mange der "fulgte med huset". Lavtvoksende sundt august-september modent æble med frisk og god smag med passende sødme. Kender ikke navnet, men har heller ikke nået at få det prøvet hos en specialist! **NC(V)**

Nedenstående æbler er lidt eller uhyre sjældne, men jeg kan evt. også levere mere almindelige æblepodkviste.

*Adams Pearmain, *Cox Pomona, *Filippa, *Golden Russet, *Ildrød Pigeon, *Kingston Black, *Priam, *Signe Tillich, *Sir Prize, *Skovfoged, *Wheeler's Russet og *Queen. **EF(V)**

Æblepodkviste af ***Guldborg, *Filippa og *Belle de Boskoop.** **DD(V)**

Æblepodkviste af ***Cox Orange og *Rød Belle de Boskoop.** **KB (V)**

Podkviste fra Blomstergårdens Pomet: Der kan bestilles podkviste af gamle sorter af æbler, pærer, blommer, kirsebær og andre frugttræer.

Sortoversigt findes på hjemmesiden www.gamlefrugtsorter.dk/frugt.htm

Salg og priser se

www.blomstergaardenvedviborg.dk/frugt.htm

Pære

*Grev Moltke Pære. **KB(V)**

Brombær, *Rubus sp.*

Jordbærhindebær (*Rubus illecebrosus*). Meget stort, glinsende, rødt, hindebærlignende bær. Smager ikke af ret meget, men er gode til at pynte kager og Campari. **LH(V)**

Oporet brombær #1 (*Rubus sp.*). **FS427**
Muligvis samme sort som 'Wilson's Early'.

Bærer på sidst års skud, der bliver 2 m høje. Omtales i gammel havebog som værende fra Amerika. Masser af sideskud der bliver fyldt med ranker af dejlige brombær. Få torne. Skal nok holdes inde af græs eller måske et underjordisk hegn. Modner i August. Opr. fra Syss Karl der fandt den i kolonihaverne ved Brede. **NC(V); BS(V)**

Opret brombær #2. Samme beskrivelse. Familien har fået den af en gammel mand i Beder. **NC(V)**

*"**Villa Pax's brombær**". Det er sjældent man får alt. Denne brombær har det hele: Kæmpestore torne, små torne, masser af lange ranker (der langer ud efter én), samt de mest velmagende brombær i mængde. Men oven i købet også sen. Jeg bekæmper den et par gange om året, men får til gengæld den bedste brombærmarmelade til æbleskiverne. Aflæggere til dem der tør! **NC(V)**

Vinbrombær (*Rubus phoenicolasius*).
FS454 Bærer på sidste års skud, der bliver 2 m høje. Den udvikler sidegrene, i spidserne kommer der klaser af små, søde, røde bær. Meget dekorativ. Få planter. Beskæres som brombær. Købt på et marked. **NF(V)**

Jordbær

'**Aprikose**'. Lidt fladt, ovalt bær; lyst og let. Lidt senere end 'Königin Louise'. **NP(V)**

'**Dybdahl**'. Gammel sort, meget sød, har været yderst givtig med flotte store bær og ingen sygdomme i min og museets have. Dybdahl er stadig yderst populær på Samsø, anses af mange for den "rigtige" jordbærsort. Har fået planter af JR i 2007. **IN(V)** Anden oprindelse **NP(V)**

Jordbær 'Monika'. Mellemting mellem skovjordbær og almindelige bær. Velmagende. Bedst når det er blevet mørkerødt. **NP(V)**

'**Königin Louise**' (?). Middeltidligt, fint aromatisk bær. Bærrene nærmest ligger oven på planten lige til at plukke. Det ser fuglene også! Gammel sort. Fra Center for Biodiversitet. **NP(V)**

'**Senga sengana el. usn**'. Da vi købte ejendommen i 1989 fandt vi nogle forkølede jordbærplanter, som efter opformering blev benævnt *S. sengana* af nogle, mens andre mener nej. Den har nogle dårlige egenskaber:

Ret lavt udbytte, mange bær er små, og de er skjult under bladene. Men smagen er fantastisk! **EA(V)**

'**Senga Sengana**'. Var i haven da vi købte ejendommen i 1992, sorten verificeret af tidl. ejer, som har haft dem i mange år. Den er saftig og dybt aromatisk. Pas på skimmel, dvs. tilpas vanding og sol. Det er de værd. **IN(V)**

Skovjordbær (*Fragaria vesca*) 'Rebecka'. Udviklet i 1998 på Sveriges landbrugsuniversitet Balsgård. Rebecka har alm. jordbærstørrelse, giver bær i juni-juli for derefter at remontere, blomstrer på årsskuddene. Smagen sød og god. Opr. Åke Truedsson **NF(V)**

'**Weserruhm**'. Gammel sort. Middeltidligt bær; fint. Opr. fra Center for Biodiversitet. **NP(V)**

'**Zefyr**'. Danskforædlet fra 1965. Tidlig, velmagende, lidt mindre udbytte end andre, siger man. **NP(V)**

Stikkelsbær

*"**Stikkelsbær fra Sminge**". En stikkelsbærbusk jeg fandt på en tur langs Gudenåen i Sminge. Lokaliteten må engang have været en have, for der er ikke tale om en selvsået forvildet stikkelsbær. Det er en stor frugt, rød, glat velmagende og ualmindelig sund stikkelsbær. **NC(V)** – stiklinger til at sætte for vinteren.

Ribs

*"**Hvid ribs fra Samsø**" **FS291**. Uden sortsnavn. Opr. fra Ingrid på Samsø, der har fundet den i en gammel have dér. **NC(V)** – stiklinger til at sætte efterår.

*"**Niels' rosa ribs**". **FS292** En prydbuske – har kedelige blåbærlignende bær, men smukke rosa ribesblomster. Fra gammel have på Samsø. **NC(V)** – stiklinger til at sætte efterår.

Vin

'**Frankenthaler**'. Blå spisedrue med lille sten. Trives bedst i drivhus, men er fuldt hårdfør og giver også druer på friland, men ikke i samme kvalitet som i drivhus. Det var standarddruen til avl af spisedruer i drivhus fra slutningen af 1800-tallet. Moderplanten har stået på friland op ad en sydmur i Gentoft i 30 år, og den

stammer fra en vinstok, som nu har stået i drivhus i Nordsjælland i mere end 70 år. Kviste til stikning. **JK(V)**

Krydderurter

Balsam (*Tanacetum balsamita*). Med kamferduft. **NC(V)**

***Bjørnerod** (*Meum athamanticum*). Bliver også kaldt "norsk dild". Anvendes som dild. Aromatisk smag med antydning af selleri. Ligner dild, men er mørkere og kraftigere i bladene. Gammel bondestaude. Kan blive rigtig gammel. Skal sås om efteråret. **MH(F)**

Kvan (*Angelica archangelica*). Stor, statelig plante med store skærmblosterstande, gammel nordisk nytteplante. De unge skud kan kandiseres og bruges kandiseret som sukat i bagværk eller i stikkelsbær-rabarberretter og blandet frugtsaft. Blade og rødder kan tørres og bruges til te. Frøene kan anvendes som brændevinskrydderi. Skal helst sås i efteråret, eller i det allertidligste forår efter en tur i fryseren. Blomstringen finder oftest sted efter 2-3 år. Fra Frøposen: **GO(F)**; Anden oprindelse: **KI(F)**; **IN(F)**

***Havekørvel** (*Anthriscus cerefolium*). Såning sidst i august, står grøn hele vinteren. Velegnet til supper, salater og æggeretter. Opr.: Frøposen. **BE(F)**

Mentha sp. Lotte Hansen har et **STORT** udvalg af mynter. Hvis du ønsker at se hendes aktuelle mynteliste, kan du maile til hende på kjlhansen@mail.dk.

Skotsk Lostilk (*Ligusticum scoticum*). **FS521** På dansk også kaldet "søvnurt". Arten har været anvendt som beroligende middel, men dyrkes nu som krydderurt. Minder om løvstikke i smagen men anderledes. 2-flerårig pæn lille skærmpolante. Gemte frø skal kuldebehandles for at spire. Opr. Steno Museet, Aarhus. **GO(F)**

Sødskaerm, spansk kørvel (*Myrrhis odorata*). Kraftig flerårig plante, der dufter af anis. Gror forvildet i Danmark i grøfte- og skovkanter. Vil gerne have skygge og fugtig jord. Sås om efteråret, da frøene skal have frost for at spire til foråret. Blade i suppe m.m. (som kørvel). De umodne frø er bolsjer for børn og barnlige sjæle – (sød lakrids). De voksne lægger dem i snaps. Oprindeligt frø fra Frøposen. **BE(F)**; **GO(F)**

Prydplanter

Sommerblomster

Kæmpe Natlys (*Oenothera glazioviana*) 2-årig, danner bladrosen første år. 2. år ca. 1 meter høje stængler med citrongule blomster, som trods navnet kl. 8-blomst også ofte er åbne om dagen. Disse frø stammer fra Beyergårdens have i Nordby, Samsø. Kan stadig sås. **IN(F)**

***Natviol** (*Hesperis matronalis*) Denne vidunderlige phloxlignende 2-årige blomst har bevaret sig selv i mange gamle samske bondehave. Den optræder i alle nuancer mellem næsten hvid og violet. Den er 2-årig og selvsående, finder selv nye ydmyge steder i udkanterne af have og gård, men kan blive meget stor og flot ved kærlig pleje. Blomstrer i juni, hvor den – især om aftenen – udsender en himmelsk duft. Blomsterne kan spises. Frøene er fra gammel have på Samsø. **IN(F)**

Tulipaner

***Tulipa sprengeri**. Rød, sentblomstrende tulipan. Kan meget sjældent købes som løg. **AM(V)**

Narcisser

Påskelilje. Fyldt påskelilje fra nu nedlagt bondehave på Højtvedgaard i Nordsjælland. Alderen på haven desværre ukendt. **NC(V)**

Lilier

***Kranslilje** (*Lilium martagon*). Forskellige farvenuancer vil fremkomme. **AM(V)**

Stauder

***Bjergkommen** (*Laserpitium siler*). Skærmpolante med aromatiske frø og smukt løv, der er flot i buketter. **AM(V)**

Kruset rejnfan syn. 'Munkerejnfan' (*Tanacetum vulgare* 'Crispum'). Dufter dejligt. **LH(V)**

Nellike, hvid. Stammer fra Bosnien, er medbragt af flygtning fra krigen. **BT(V)**

Stor kæmpestenbræk også kaldet "Elefantøre" (*Bergenia crassifolia* syn. *Bergenia cordifolia*). Fra min mormors sommerhushave i Nivå, syd for Humlebæk. Min mor er født i 1923, og kan sikkert huske bedet fra 1930. Hun er sikker på at bedet blev

tilplantet mellem 1925 og 1930. Den kommer muligvis fra et andet bed i haven, for haven blev lagt om i den periode. Min mormor havde kun få husholdningspenge, der også skulle række til den slags, derfor tror jeg ikke hun har købt planten, men fået den. Min kusine bor nu der hvor sommerhuset lå, og bedet med elefantøre er der stadig! Det er i øvrigt en ganske almindelig staude. **SH(V)**

Kulsukker. (*Symphytum grandiflorum*). Lav kulsukker med hvide blomster. Kulsukker er kendt for at være en god plante til at igangsætte kompost med. **LH(V)**

Prydbuske

Kinesisk Træpæon. Siden jeg fik denne plante foræret i 2003 er den vokset til ca. 4 m bred og 2-3 m høj. Store citrongule blomster i tidlig sommer. Store fligede blade. Frugter med store, sorte bønne-lignende frø, men den er svær at få dem til at spire. Det er ikke sikkert det er en vildart – hvis det er en hybrid vil den spalte ud. Spiringen tager mindst 2 år, da de store frø efter første vinter kun spirer med en kimrod, og først efter 2. år sætter kimblade. Hvis man sår de friske frø, er spiringen dog normalt god. De friske frø sås i en nedgravet potte (så der er styr på den), og bliver bare stående ude. Der er ingen friske frø fra i år, men mange små selvsåede planter. **BS(V)**

Stueplanter

*Præstehavre. (*Bilbergia nutans*). Slægts-potteplante; stammer fra Mettes bedsteforældres sølvbryllup i 1964. Mette er født dagen efter, og er således jævnaldrende med planten, og hun har haft den siden ca. 1977. Planten er ikke vanskelig – overvintres tørt og lidt køligt om vinteren (den er fra ananas-familien, tropisk). Formeres ved sideskud. Planten har ikke fået et FS-nummer endnu, men kommer i databasen når vi får tid! Kommer i adoptionsprogrammet. **JP(V)**

Novemberkaktus. Ane har en meget gammel novemberkaktus, som der godt kan leveres stiklinger af. Anes farmor fik den til sit bryllup i ca. 1915 af sin far der var gartner i Bagsværd, og hed Erichsen. Planten stortrives stadig, og er en pæn busk – den bryder sig efter sigende ikke om at blive flyttet rundt, eller at få direkte sol. Planten vil komme i adoptionsprogrammet. **HO(V)**

*Paradistræ. (*Crassula portulacea*). Kaktus sukkulent. Stammer fra Anes svigeroldemors vindueskarme i 1930-erne. Aflæggere kan uddeles på landsmødet i Maribo. **HO(V)**

Moses vugge (*Rhoeo spathacea*). Stammer fra min fætters barnedåb i 1965. Den var hos mine bedsteforældre, der havde fået planten af min mors onkel fra Haderslev. Den fulde historie vil komme til at ligge i databasen (når vi får lagt den ind...). Mette kan levere nogle stiklinger. Planten vil komme i adoptionsprogrammet. **JP(V)**

Et historisk træ

Sindinggård poppel (*Populus alba*). Justitsråd Søren August Fjeldstrup overtog Sindinggård [en herregård ca. 10 km. NV for Herning] i 1809 og var en af landbrugets foregangsmænd. Det var dog havebrug og beplantning af hederne der havde hans største interesser, hvor han særlig beskæftigede sig med pils og poppels egnethed som læplante. I kraft af sit store kendskab til hedens jordbundsforhold var han indtil sin død i 1859 en højt værdsat rådgiver for regering og de skiftende monarker, i alle spørgsmål vedrørende hedesagen.

Hans interesse for netop poppel kom til udtryk, da kong Frederik 1V engang ville vise ham en erkendtlighed og derfor spurgte om, hvad han kunne ønske sig. Fjeldstrup bad om nogle sølvpoppel fra skovene ved Jægerspris. Han fik 300 stiklinger og senere yderlige 600. Nogle af dem plantede han omkring Sindinggård, blandt andet en ved sydsiden af kirkevejen, og det er derfra at jeg har aflæggere.

Oplysningerne er taget fra Hammerum Herreds Plantningsforenings 100 års jubilæumsskrift i 1987. Jeg har nogle få planter af den, men den formeres let ved rods kud. **HJ(V)** (spørg om de 25 kr. kan dække portoen)

Appendix til Efterårslisten 2012:

Mollys 'ukrudtsformidling'

Da ukrudt har vanskelige betingelser i Danmark, både på markene, på vejkanterne, og i haven, vil jeg gerne udbyde noget af mit helt eget "ukrudt". Frøene skal sås om efteråret, og hvis jeg har noget tilbage, tager jeg det med til efterårsmødet i Maribo, og så er det slut for i år. Men hvis der viser sig interesse, så tager jeg imod ønsker til fremtiden. Listen er ret lang, så for uddybende beskrivelse må I se at få fat i en flora med billeder.

***Ager-Museurt** (*Filago arvensis*). Etårig. Sandjord.

***Kugle Museurt** (*Filago vulgaris*). Etårig. Mineralsk, lidt fugtig jord. Begge er søde små vækster der er skulpturelle og dukker op hist og pist.

OBS. Begge museurter bliver brugt som indikatorer for lang historie i gamle landbohave. Det skal man være opmærksom på, hvis man har tænkt sig at dyrke dem i en nyere have ved et gammelt hus. Det kan forvirre ved en evt. inventering af haven sidenhen (red.)

***Alm. Agermåne** (*Agrimonia asparagifolia*). Flerårig. Kalkrig mineral jord.

***Sød Asdragel** (*Astragalus glycyphyllos*). Stenet fugtig næringsrig jord.

***Sort Fladbælg** (*Lathyrus niger*). Frø fra England. Bliver op til 1 meter, god skovbund, flerårig. **Meget sjælden.**

***Forskelligbladet Fladbælg** (*Lathyrus heterophyllus*). Klatrer til 4 meter på fugtig næringsrig jord. Frø fra England. **Meget sjælden.**

***Smalbladet Kællingetand** (*Lotus tenuis*). Lav strandplante, flerårig, meget mere beskeden end alm. kællingetand. En af min favoritplanter til stendiger og lign.

***Rank Potentil** (*Potentilla recta*). Tør mineral jord.

***Tormentil** (*Potentilla erecta*). Lyng-overdrevs plante.

***Smalbladet Klokke** (*Campanula persifolia*). Naturlig på veldrænet jord ved kildevæld, altså ikke vandlidende. Hos mig vokser den imellem brosten på en nordvendt skrænt ved stuehuset. En af mine

favoritplanter.

***Forskelligbladet Karse** (*Lepidium heterophyllum*). Etårig. Jeg ved ikke hvorfor jeg har kastet min kærlighed over denne plante. Sådan har man det en gang imellem.

***Strand-limurt** (*Silene uniflora*). Lillebror til blæresmælde. Jeg elsker den. Strandplante. Til veldrænede steder.

***Liden Skjaller** (*Rhinanthus serotinus*). Det er en "halv-snylter", der snylter på græs. Etårig. Den er skrevet om i England som en plant der svækker græs hvis man ønsker en "blomster" eng eller lign. Skal sås med det samme.

***Strandskæg** (*Corynephorus canescens*). Totil flerårig, men kortlivet. Lille græs fra lyng-overdrev ved stranden, der bliver lyserød hvis stresset.

***Håret frytle** (*Luzula pilosa*). Lyng og overdrev.

***Pillestar** (*Carex pilulifera*). Lille halvgræs fra overdrev.

***Skovstar** (*Carex sylvatica*). Vintergrøn halvgræs fra fugtig skovbund.

***Akselblomstret Star** (*Carex remota*). Vintergrøn halvgræs fra fugtig skovbund.

***Knoldet mjørdurt** (*Filipendula vulgaris*). Fra mineral-kalk stenede overdrev. Flot på stendige.

***Bakke-Soløje** (*Helianthemum nummularium*). Samme sted som knoldet mjørdurt.

***Hulkravet kodriver** (*Primula veris*). Muligvis en krydsning. Kodriver kan være noget ustabile – min har krydset sig, så resultatet kan være spændende.

Jeg kan også levere **Knoldet Brunrod, Tandrod, Hjertekarse** hvis du mailer til mig.

Er der andre der har denne interesse?

Molly

